

Raadsvoorstel 2013.0015671

Onderwerp Beleidskader 'De agrarische sector in perspectief'

Portefeuillehouder mr. A.Th.H. van Dijk
Steller A.S. van Beek
Collegevergadering 19 maart 2013
Raadsvergadering

1. Samenvatting

Wat willen we bereiken?

We willen meer kansen benutten in het landelijk gebied. We willen de agrarische sector faciliteren en de maatschappelijke en landschappelijke rol van deze sector stimuleren. Doel is een economisch sterke agrarische sector en een vitaal platteland in balans met de omgeving.

Wat gaan we daarvoor doen?

We hebben een agenda opgesteld met een instrumentarium dat de agrarische sector ondersteunt in haar keuzes. Naast behoud van een gezonde bedrijfstak hecht de gemeente ook aan de landschappelijke waarde en maatschappelijke betekenis van de agrarische sector. Wij willen voor de agrarische sector geen gedetailleerde gebiedsbenadering opstellen met geboden en verboden wat waar wel en niet mag.

Wat mag het kosten?

De meeste activiteiten die een relatie hebben met de agrarische sector vallen al binnen andere programma's van de programmabegroting. Voorbeelden zijn recreatie, Park21 en duurzaamheid.

Voor de extra benodigde financiën die voortkomen uit het economische perspectief zullen bestaande middelen in Programma 12, Economische Zaken, ingezet worden. De kosten voor de pilot ontwikkelingsfunctie bedragen € 10.000 in 2013. Voor andere activiteiten zal per keer bekeken worden of deze vanuit programma 12 bekostigd kunnen worden.

Wie is daarvoor verantwoordelijk?

De raad is verantwoordelijk voor het stellen van de kaders. Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid. De wethouder Economie, Cultuur en Schiphol is coördinerend wethouder binnen het college.

Wanneer en hoe zal de raad over de voortgang worden geïnformeerd?

Agrarisch beleid is facetbeleid, de activiteiten vallen onder verschillende bestaande projecten binnen de gemeente. De raad wordt geïnformeerd via deze lopende projecten, zoals het uitvoeringsprogramma Deltaplan Bereikbaarheid, recreatiebeleid en Park21 en via de reguliere Planning- en Controlcyclus. Daarnaast zal één keer in de twee jaar een voortgangsbrief aan de raad worden toegestuurd.

2. Voorstel

Op grond van het voorgaande besluit het college de raad voor te stellen om:

1. Het beleidskader "*de agrarische sector in perspectief*" vast te stellen onder intrekking van het beleidskader "*Nieuwe Economische Dragere*" (2007/149971).

3. Uitwerking

Wat willen we bereiken?

Landbouw is meer dan alleen productie, werkgelegenheid en economie. De agrarische sector is economisch, maatschappelijk en landschappelijk van belang voor Haarlemmermeer. Het bepaalt voor een groot deel de identiteit van de polder, biedt rust en ontspanningsruimte in de verstedelijkte omgeving en maakt onderdeel uit van het vestigingsklimaat voor wonen en werken in Haarlemmermeer. De ligging van Haarlemmermeer nabij stedelijke gebieden leent zich ook goed voor verschillende vormen van stadslandbouw, zoals zorglandbouw, educatie, en verkoop van producten vanaf het bedrijf. Wij willen daarom de agrarische sector faciliteren en de maatschappelijke en landschappelijke rol stimuleren. Doel is een economisch sterke agrarische sector en een vitaal platteland in balans met haar omgeving.

Dit vraagt om een actualisatie van het agrarische beleid. Want op het grondgebied van Haarlemmermeer moeten keuzes worden gemaakt in het gebruik van de grond om enerzijds de behoefte aan stedelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, infrastructuur, Park21 een plek te bieden en anderzijds de landbouw de ruimte te geven om rendabel te kunnen blijven functioneren. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van sector en overheid om de land- en tuinbouw als gezonde bedrijfstak te behouden in Haarlemmermeer.

De afgelopen jaren is voor verschillende facetten beleid opgesteld, waarbij er een relatie is met de agrarische sector. Bijvoorbeeld het recreatiebeleid, het Deltaplan Bereikbaarheid, of een project zoals Park21. Dit beleid heeft als basis gediend voor de notitie *De agrarische sector in perspectief* waarin de verschillende onderwerpen geïntegreerd worden. Veel van de activiteiten die genoemd worden vinden al plaats.

Wat gaan we daarvoor doen?

In dit beleid wordt geen gedetailleerd ruimtelijk beleidskader gegeven, maar wordt, waar mogelijk, ruimte geboden voor ondernemerschap. Deze ruimte zal worden geboden door het inzetten van een drietal scenario's:

- Landbouw primair als productieproces;
- Landbouw als drager van multifunctioneel landschap;
- Landbouw als onderdeel van groter (bedrijfs-)concept.

Het uitgangspunt is dat deze scenario's naast elkaar in verschillende gebieden in Haarlemmermeer mogelijk zijn. De agrarisch ondernemer kiest zelf welke bedrijfsstrategie het beste bij zijn of haar kwaliteiten, bedrijf, omgeving en tijdsgeest past.

Vanuit de toekomstscenario's, ruimtelijke kaders – zoals de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 – en de wensen van de agrariërs en de gemeente is een aantal beleidsinstrumenten naar voren gekomen die wij in kunnen en willen zetten om de agrarische sector in Haarlemmermeer vitaal te houden. Wij faciliteren waar we kunnen, rekening houdend met de ruimtelijke kaders die vastgesteld zijn. Daarbij en daarnaast sturen wij op de landschappelijke en maatschappelijke waarde van het landelijk gebied. Wij zien hier ook een rol in weggelegd voor de agrarische sector.

In hoofdstuk 5 staat een overzicht van alle activiteiten. Veel van deze activiteiten vinden al plaats. Bijvoorbeeld vanuit het recreatiebeleid, het Deltaplan Bereikbaarheid, of een project zoals Park21.

Een voorbeeld van een nieuwe activiteit is de ontwikkelfunctie, waarvoor binnenkort een pilot van een jaar start. Binnenkort volgt hiertoe een separate nota van B&W. Deze functie is ontstaan in samenwerking met Rabobank Schiphol, NMCH, DLG, Stivas, MeerBoeren en LTO Noord. Agrarisch ondernemers die plannen hebben om hun bedrijf uit te breiden, te verbreden, of te verplaatsen lopen tegen vele vraagstukken aan.

Tegelijkertijd moeten de werkzaamheden op hun bedrijf doorgaan. Hulp van experts is voor hen welkom. De ontwikkelfunctie is een laagdrempelig aanspreekpunt (vanuit een bestaande organisatie) waar agrariërs met nieuwe initiatieven hulp kunnen krijgen bij het doorontwikkelen van hun idee naar nieuwe verdienmodellen voor hun bedrijf. Die hulp kan bestaan uit het zoeken naar en verbinden met partners, zoeken naar financiering/subsidie, zoeken naar kennis. De ontwikkelfunctie neemt het plan niet over, is geen opdrachtnemer, maar helpt de agrarisch ondernemer verder en geeft een onafhankelijk advies. De ontwikkelfunctie kan daarnaast ook behulpzaam zijn bij het zoeken naar agrarisch ondernemers bij gebiedsontwikkelingen.

Wij kunnen de ontwikkelfunctie bijvoorbeeld vragen agrarisch ondernemers te zoeken die willen meewerken aan het vormgeven van de polderlaag in Park21. Andere voorbeelden van vraagstukken zijn de duurzaamheidsdoelstellingen van Schiphol, de A4 Zone West, piekberging in Haarlemmermeer en grondgeluid. Een (gebieds)ontwikkeling kan hierdoor versneld worden.

Wat mag het kosten?

De meeste activiteiten die een relatie hebben met de agrarische sector vallen al binnen andere programma's van de programmabegroting. Voorbeelden zijn recreatie, Park21 en duurzaamheid.

Voor de extra benodigde financiën die voortkomen uit het economische perspectief zullen bestaande middelen in Programma 12, Economische Zaken, ingezet worden. De kosten voor de pilot ontwikkelfunctie bedragen € 10.000 in 2013. Voor andere activiteiten zal per keer bekeken worden of deze vanuit programma 12 bekostigd kunnen worden.

Wie is daarvoor verantwoordelijk?

De raad is verantwoordelijk voor het stellen van de kaders. Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid. De wethouder Economie, Cultuur en Schiphol is coördinerend wethouder namens het college.

Wanneer en hoe zal de raad over de voortgang worden geïnformeerd?

Agrarisch beleid is facetbeleid, de activiteiten vallen onder verschillende bestaande projecten binnen de gemeente. De raad wordt geïnformeerd via deze lopende projecten, zoals het uitvoeringsprogramma Deltaplan Bereikbaarheid, recreatiebeleid en Park21 en via de reguliere Planning- en Controlcyclus. Daarnaast zal één keer in de twee jaar een voortgangsbrief aan de raad worden toegestuurd.

Overige relevante informatie

Afstemming met bestemmingsplannen Buitengebied

Parallel aan het opstellen van het agrarisch beleid liep het opstarten van de procedure voor de bestemmingsplannen Buitengebied. Deze bestemmingsplannen bieden de juridische basis voor het mogelijk maken van gewenste en het tegengaan van ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen binnen het plangebied. Gezien het overwegend agrarische karakter van het plangebied ligt de nadruk op het handhaven en waar mogelijk versterken van de agrarische functie in het gebied. Daarnaast is met het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied Noord al voorgesorteerd op *De agrarische sector in perspectief*.

Participatie en communicatie

Gedurende het traject hebben verschillende werksessies plaatsgevonden met intern betrokkenen en agrariërs. Daarnaast is het beleid een vast agendapunt geweest tijdens het Bestuurlijk Overleg met de agrarische sector en is het concept van *De agrarische sector in perspectief* in dit overleg besproken.

Na vaststelling door college en raad worden betrokken partijen geïnformeerd. Daarnaast wordt een persbericht opgesteld met daarin de hoofdpunten en wordt het onderwerp aan de orde gesteld tijdens het wekelijkse persgesprek van het college. En via Informeer en de website van de gemeente zal het aan een breder publiek kenbaar worden gemaakt. Daar waar het kan zal in interviews of artikelen een koppeling gemaakt worden met het agrarische beleid van de gemeente.

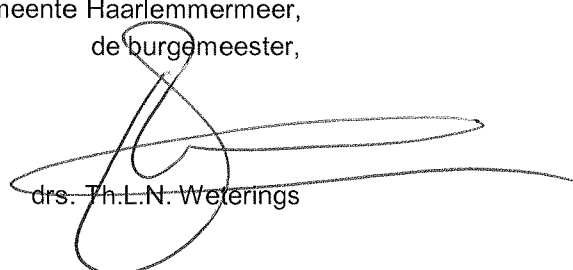
4. Ondertekening

Burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlemmermeer,
de secretaris,

de burgemeester,

drs. C.H.J. Brugman

drs. Th.L.N. Weterings

Bijlage(n)

De agrarische sector in perspectief

De agrarische sector in perspectief

6 maart 2013

1. Samenvatting

De agrarische sector is sinds jaar en dag een zeer dynamische sector, gewend om in te spelen op telkens nieuwe ontwikkelingen. Dit zal ook in de toekomst niet anders zijn. De ondernemers staan zelf aan het stuur van de ontwikkelingsstrategie van hun bedrijf. Zij maken de keuze op welke kansen in de dynamiek zij willen inspelen. De gemeente wil hen daarbij ondersteunen.

Kansen voor de agrarische sector zijn gelegen in een dynamisch veld van overheidsbeleid van Europa, Rijk en provincie en Haarlemmermeer en allerlei maatschappelijk, economische ontwikkelingen en raakvlakken met andere beleidsterreinen. Om die kansen te kunnen pakken heeft de agrarische sector haar wensen neergelegd bij de gemeente Haarlemmermeer.

De gemeente heeft ook haar wensen ten aanzien van het landelijk gebied. Naast behoud van een gezonde bedrijfstak hecht de gemeente ook aan de landschappelijke waarde en maatschappelijke betekenis van de agrarische sector. Daarbij spelen onderwerpen als behoud identiteit en landschap, verbinding stad en land, duurzaamheid en last but not least veiligheid een belangrijke rol.

Wij willen de agrarische sector faciliteren en de maatschappelijke en landschappelijke rol stimuleren. Doel is een economisch sterke agrarische sector en een vitaal platteland in balans met haar omgeving. Dit vraagt om een actualisatie van het agrarische beleid.

Op grond van de wensen van de agrarisch ondernemers en de gemeente binnen de context van de beleidskaders, kansen en ontwikkelingen en de mogelijke toekomstscenario's hebben we ervoor gekozen geen gedetailleerd ruimtelijk beleidskader op te stellen met begrenzing wat waar mag of juist niet mag. We willen ruimte bieden voor ondernemerschap en hebben daar een koers voor uitgezet. Door inzicht te geven in de ontwikkelingen rondom de landbouw en de mogelijke toekomstbeelden worden kansen en bedreigingen zichtbaar en destilleren we de instrumenten waarmee de gemeente de agrarische sector kan ondersteunen. Daarmee bereiken we gezamenlijk een vitale landbouw.

We willen hier samen met de agrarische sector aan werken. Door met elkaar in gesprek te blijven over de dynamiek in de polder en de sector en de inzet van de instrumenten pakken we de kansen voor een vitale agrarische sector.

2. Inleiding

Landbouw is meer dan alleen productie, werkgelegenheid en economie. De agrarische sector is economisch, maatschappelijk en landschappelijk van belang voor Haarlemmermeer. Het bepaalt voor een groot deel de identiteit van de polder, biedt rust en ontspanningsruimte in de verstedelijkte omgeving en maakt onderdeel uit van het vestigingsklimaat voor wonen en werken in Haarlemmermeer.

Wij willen daarom de agrarische sector faciliteren en de maatschappelijke en landschappelijke rol stimuleren. Doel is een economisch sterke agrarische sector en een vitaal platteland in balans met haar omgeving.

Dit vraagt om een actualisatie van het agrarische beleid. Want op het grondgebied van Haarlemmermeer moeten keuzes worden gemaakt in het gebruik van de grond om enerzijds de behoefte aan stedelijke ontwikkelingen zoals woningbouw, infrastructuur, Park21 een plek te bieden en anderzijds de landbouw de ruimte te geven om rendabel te kunnen blijven functioneren.

Het huidige college van Haarlemmermeer heeft in het collegeakkoord aangegeven om in samenwerking met de agrarische sector nieuw agrarisch beleid te ontwikkelen, met specifieke aandacht voor functieverandering. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van sector en overheid om de land- en tuinbouw als gezonde bedrijfstak te behouden in Haarlemmermeer.

Kansen pakken / faciliteren

De agrarische sector is sinds jaar en dag een zeer dynamische sector, gewend om in te spelen op telkens nieuwe ontwikkelingen. Dit zal ook in de toekomst niet anders zijn. De ondernemers staan zelf aan het stuur van de ontwikkelingsstrategie van hun bedrijf. Zij maken de keuze op welke kansen in de dynamiek zij willen inspelen. De gemeente wil hen daarbij ondersteunen.

De gemeente wil ook kansen benutten in het landelijk gebied. Naast behoud van een gezonde bedrijfstak hecht de gemeente ook aan de landschappelijke waarde en maatschappelijke betekenis van de agrarische sector. Wij willen voor de agrarische sector geen gedetailleerde gebiedsbenadering opstellen met geboden en verboden wat waar wel en niet mag. Wel door met elkaar een instrumentarium op te zetten die de agrarische sector ondersteunt in haar keuzes. Daarover met elkaar in gesprek blijven zien wij als de manier om de sector te faciliteren en met elkaar zorg te dragen voor een vitaal platteland.

Glastuinbouw

De glastuinbouw-sector wordt in deze ontwikkelstrategie buiten beschouwing gelaten. Voor deze sector is in Greenport verband de Middellange termijnvisie (MLT) voor de Greenport Aalsmeer geactualiseerd. PrimAviera en ook bestaand glas in Rijsenhout maken hier onderdeel van uit. De geactualiseerde visie ziet vooruit tot 2030. Gekoppeld aan de MLT wordt er in Greenport verband een uitvoeringsprogramma gemaakt.

Nieuwe Economische Draggers

Met deze samenwerkingsagenda vervangen we het beleidskader Nieuwe Economische Draggers (2007/149971), dat voortvloeide uit het project Vierde Gewas. Dit beleidskader beoogde een samenhangende visie op agrarische innovatie in Haarlemmermeer om de vitaliteit van het platteland te waarborgen. Het beleid was inhoudelijk met name gericht op nieuwe agrarische functies. Dit is echter maar één bedrijfsstrategie. Voor de bedrijfsstrategieën stoppen, verplaatsen of schaal vergroten bood dit beleidskader niet afdoende instrumenten. Onder de agrarisch ondernemers is daar wel behoefte aan. Via een brief is de raad geïnformeerd over de evaluatie van het beleidskader Nieuwe Economische Draggers (10.0408844,2010/6449).

3. Ontwikkelingsruimte

3.1. Inleiding

De agrarische sector in Haarlemmermeer heeft een aantal sterke punten. De geografische ligging en de uitgebreide infrastructuur is gunstig nabij een grote, koopkrachtige afzetmarkt. De natuurlijke omstandigheden (klimaat en bodem) maken een kwalitatief hoogwaardige en gevarieerde productie mogelijk. De grond in Haarlemmermeer is geschikt voor veel verschillende gewassen. De aansluiting en communicatie tussen de agrarische bedrijven en de andere schakels in de ketens (toelevering, verwerking, handel, diensten) is een belangrijk aspect voor het succesvol functioneren van het agrocomplex. Hierbij is het hoge kennisniveau een belangrijke gunstige factor voor een efficiënte productie. Binnen het Nederlandse agrocomplex is een belangrijk deel gebaseerd op de invoer van grondstoffen; dit deel levert ook een aanmerkelijk deel van de toegevoegde waarde en de werkgelegenheid van de agrosector. Landbouw heeft voor Haarlemmermeer ook een grote betekenis als ruimtelijke drager. Door het hoge percentage landbouwareaal, in 2011 ca. 42 % van de totale oppervlakte van de polder, heeft Haarlemmermeer een open karakter. De landbouw vormt hiermee een belangrijke drager van het Haarlemmermeerse cultuurlandschap. Van oudsher bepaalt de landbouw het beeld van de gemeente: een plattelandsgemeente met stedelijke ontwikkelingen als woonkernen, een luchthaven, kantoren en bedrijventerreinen, recreatiegebieden, met elkaar verbonden door infrastructuur. Om de openheid te kunnen behouden is het belangrijk de landbouw te faciliteren.

Betekenis agrarische sector in Haarlemmermeer

De huidige landbouw heeft in verschillende opzichten betekenis voor Haarlemmermeer. De land- en tuinbouw in het gebied heeft een economische betekenis in de vorm van een bijdrage aan het inkomen en de werkgelegenheid. Naast de primaire agrarische bedrijven zijn er in Haarlemmermeer bedrijven die goederen en diensten leveren aan land- en tuinbouwbedrijven of producten afnemen. De belangrijkste takken van agribusiness voor Haarlemmermeer zijn loonwerk, mechanisatie, toelevering en afzet. De economische betekenis van de landbouw is hierdoor breder dan alleen de primaire landbouw in het gebied zelf. Naast de economische betekenis zorgt de landbouw ook voor een open landschap waar inwoners en bezoekers kunnen genieten van ruimte en rust.

Omvang agrarische sector

Het aantal agrarische bedrijven in Haarlemmermeer bedraagt 290 bedrijven in 2011. Dat zijn er 21 minder dan het jaar ervoor. Ook het landbouwareaal (7.800 ha) is ten opzichte van 2010 gedaald met ca. 150 hectares maar beslaat toch nog altijd 42% van de totale oppervlakte van Haarlemmermeer. Akkerbouw beslaat het merendeel van de landbouwgrond.

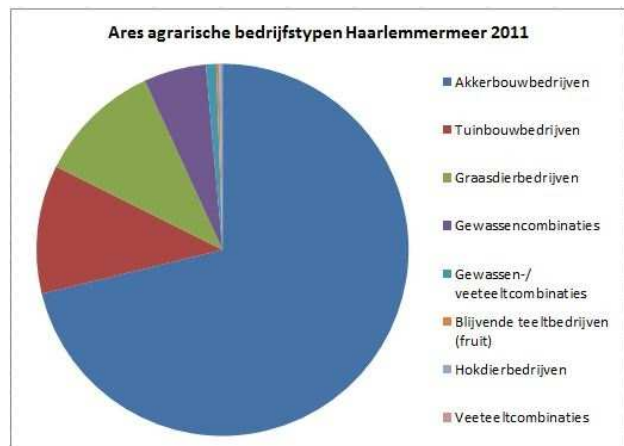
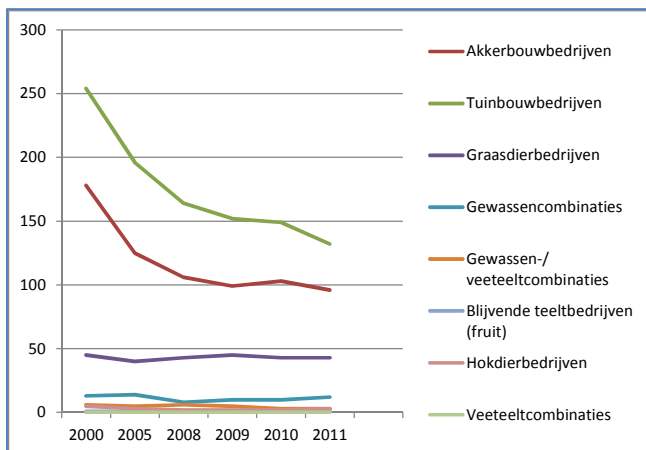
In heel Nederland is de trend waarneembaar van afname van landbouwareaal en afname van landbouwbedrijven o.a. door ruimtebehoefte van nieuwe stedelijke ontwikkelingen.

Marktontwikkelingen op mondiaal niveau en subsidiebeleid op Europees niveau maken het de sector lastig.

Ontwikkeling agrarische sector

Ontwikkeling aantal agrarische bedrijven per bedrijfstype in Haarlemmermeer, per jaar, Bron CBS

Bedrijfstype	2000	2005	2008	2009	2010	2011
Akkerbouwbedrijven	178	125	106	99	103	96
Tuinbouwbedrijven	254	196	164	152	149	132
Graasdierbedrijven	45	40	43	45	43	43
Gewassencombinaties	13	14	8	10	10	12
Gewassen-/ veeteeltcombinaties	6	5	6	5	3	3
Blijvende teeltbedrijven (fruit)	1	1	1	1	1	1
Hokdierbedrijven	5	3	2	2	2	3
Veeteeltcombinaties	0	0	0	0	0	0
Totaal aantal bedrijven	502	384	330	314	311	290

Grondbeslag agrarische sector

Aantal Ares per jaar

Bedrijfstype	2000	2005	2008	2009	2010	2011
Akkerbouwbedrijven	752.149	577.056	580.128	567.283	547.698	556.163
Tuinbouwbedrijven	127.539	104.045	107.197	103.913	116.193	87.260
Graasdierbedrijven	70.621	76.286	8.956	96.230	87.538	84.044
Gewassencombinaties	67.969	123.697	34.101	37.416	3.528	42.426
Gewassen-/ veeteeltcombinaties	20.459	8.058	22.209	19.809	7.116	6.983
Blijvende teeltbedrijven (fruit)	2.560	2.560	1.945	1.945	1.964	1.964
Hokdierbedrijven	1.817	1.079	1.098	1.084	1.090	2.240
Veeteeltcombinaties	0	0	0	0	0	0
Alle bedrijfstypen	1.043.114	892.780	836.434	827.680	796.927	781.080

Oppervlakte gemeente Haarlemmermeer

1.852.800

Pct Landbouw grond	2000	2005	2008	2009	2010	2011
	56,30%	48,19%	45,14%	44,67%	43,01%	42,16%
Jaar	2000	2005	2008	2009	2010	2011

Ruimtelijke kaders en allerlei trends en ontwikkelingen zijn van invloed op de ontwikkelruimte van de agrarische sector. De agrarische sector moet op deze factoren inspelen en deze factoren betrekken bij hun bedrijfsstrategie. In dit hoofdstuk geven wij een overzicht van de ruimtelijke kaders waar de agrarische sector mee te maken heeft. En de kansen en bedreigingen die dit met zich meebrengt.

3.2. Europa, rijk, provincie en gemeente

De ruimte die aan de sector geboden wordt, wordt voor een groot deel bepaald door (ruimtelijk) beleid van Europa, rijk, provincie en gemeente. De sector heeft te maken met het Europees landbouw beleid, de Structuurvisie Noord-Holland 2040, en de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030. Binnen deze kaders kan de agrarische sector haar kansen pakken.

Europees beleid

De Europese Unie (EU) gaat het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) wijzigen. Het Nederlandse uitgangspunt is dat bedrijven door het nieuwe beleid meer gaan innoveren, zich beter op de markt richten en minder afhankelijk worden van inkomenssteun. Zo moeten de bedrijven hun goede concurrentiepositie houden. Het nieuwe GLB moet op 1 januari 2014 ingaan en loopt tot 2020.

In de voorstellen van de Europese Commissie van 12 oktober 2011 blijft het plattelandsbeleid in grote lijnen gehandhaafd. De veranderingen die de Europese Commissie voorstelt, zitten vooral in de eerste pijler. Nu is het nog zo dat landbouwers een toeslag ontvangen die is gebaseerd op hun productie in de basisperiode 2000-2002. De toeslagen verschillen daardoor per ha, per bedrijf en per lidstaat. Het voorstel van de Commissie is om de verschillen in deze toeslagen te verkleinen. Per 1 januari 2019 zou de toeslag per ha per lidstaat (of daarin afgebakende regio's) gelijk moeten zijn. Het uiteindelijke streven van de Commissie is om voor iedere ha landbouwgrond in de EU dezelfde toeslag te geven. Naast het meer gelijkrekken van de toeslagen, wil de Commissie ook de eisen aan de ontvangers van de toeslagen aanscherpen. Zo zou permanent grasland gehandhaafd moeten blijven, moeten akkerbouwers een 3-slagstelsel toepassen en zou 7% van de landbouwgrond gebruikt moeten worden voor ecologische zones, waar geen productie kan of mag plaatsvinden.

Rijksbeleid

In het regeerakkoord *Bruggen slaan* is de agrarische sector als een belangrijke economische motor benoemd: boeren en tuinders verdienen de ruimte om te ondernemen en een fatsoenlijke beloning voor hun bijdragen aan het cultuurlandschap en de natuur.

Het Nederlandse kabinet heeft al eerder aangegeven dat zij de GLB-instrumenten nog meer wil inzetten voor agrarische activiteiten. Er zal daarom in de Nederlandse uitwerking van het EU-plattelandsbeleid minder aandacht komen voor thema's als leefbaarheid en plattelandseconomie. De nadruk zal liggen op concurrentiekracht, werkgelegenheid, innovatie, natuur, klimaat en milieu. De provincies willen onder andere kijken naar de mogelijkheden om agrarisch natuurbeheer in te zetten voor de realisatie van nationale natuurdoelstellingen, aangezien deze onder druk staan door de bezuinigingen op natuur. Meer in het algemeen zal er in de komende jaren een herschikking komen in de taakverdeling tussen rijk en provincies op het gebied van (Europees) plattelandsbeleid. Eén van de vragen hierbij is of provincies ook los van Europese financiering bereid zullen zijn om te investeren in plattelandsontwikkeling.

Provinciaal beleid

In 2010 zijn de Provinciale Structuurvisie Noord-Holland 2040 en de Provinciale Ruimtelijke Verordening vastgesteld. De inzet van de provinciale structuurvisie is om in Noord-Holland een vitale en duurzame agrarische sector te behouden. Uitgangspunt bij de ruimtelijke afwegingen is een gezond bedrijfseconomisch perspectief en behoud van een sterke internationale concurrentiepositie van de sectoren glastuinbouw, bollenteelt, de zaadteeltsector en pootgoedsector. Daarnaast

kent de provincie sectoren zoals de melkveehouderij in de veenweidegebieden. Hier is sprake van een verwevenheid van de landbouw met landschapsbeheer, waterbeheer en natuur, recreatie en educatie, zorgboerderijen e.d. en waarbij het landschap bepalend is voor de ontwikkelruimte van agrarische bedrijven.

In dit ruimtelijke beleid geeft de provincie ruimte om duurzaam te ontwikkelen binnen de aangegeven kaders. Er worden hierbij twee zones onderscheiden:

- een zone voor grootschalige landbouw. Ruimte voor groei in de trend van schaalvergroting
- een zone voor gecombineerde landbouw. Landschap, natuur en andere maatschappelijke factoren bepalen de ontwikkelingsruimte van de landbouw.

Het landelijk gebied van Haarlemmermeer valt bijna geheel onder de zone van gecombineerde landbouw. Alleen het glastuinbouwgebied PrimAviera en nog een klein stukje glastuinbouw bij Buitenkaag vallen onder grootschalige landbouw.

Gemeentelijk beleid

Structuurvisie Haarlemmermeer 2030

In de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 heeft de gemeente aangegeven waar zij ruimtelijk kansen ziet voor de verdere ontwikkeling van de agrarische sector tot 2030. Daarbij is uitgangspunt dat de agrarische sector meer is dan productie alleen. De agrarische sector is economisch, maatschappelijk én landschappelijk van belang voor Haarlemmermeer. Het bepaalt voor een groot deel de identiteit van de polder, biedt rust en ontspanningsruimte in de verstedelijkte omgeving en maakt onderdeel uit van het vestigingsklimaat voor wonen en werken in Haarlemmermeer. In de structuurvisie worden voor de toekomst drie soorten agrarisch gebied onderscheiden, te weten agrarisch kerngebied, transformatiegebied en veeteeltgebied.

De hoofdlijnen van het ruimtelijk landbouwbeleid zijn:

- Bereikbaarheid: het areaal moet zoveel mogelijk aaneengesloten en met landbouwwegen goed verbonden en bereikbaar zijn. Ook polderlinten moeten voor landbouwvoertuigen geschikt blijven.
- Regie grondgebruik: de gemeente zet zich in om het tijdelijk grondgebruik in transformatiegebieden zodanig te regisseren dat de agrarische sector door kan gaan. Andere partijen vragen wij hetzelfde te doen.
- Ontwikkelruimte: de mogelijkheden die wij bieden moeten in principe vallen binnen het provinciale kader neergelegd in de verordening behorende bij de provinciale structuurvisie Noord-Holland. Hierin zijn de ruimte voor ruimte regeling verwoord en mogelijkheden tot vergroting van bouwblokken tot een maximum maatvoering.
- Aanpak verzilting: de gemeente regisseert de ontwikkeling van oplossingen. Agrarische ondernemers hebben een eigen verantwoordelijkheid om te vernieuwen en aan te passen.
- Proeftuinen: de gemeente wil faciliteren in denkkracht, contacten en planologische ruimte.

In de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 heeft de gemeente aangegeven wat de wensen zijn ten aanzien van het agrarisch gebied. De gemeente wil meer kansen benutten in het landelijk gebied en ziet een belangrijke bijdrage van de agrarische sector aan:

- *een vitaal en toegankelijk platteland*

De landbouw en daaraan verbonden activiteiten hebben een belangrijke maatschappelijke waarde en houden het platteland vitaal. De agrarische sector kan hier een belangrijke bijdrage aan leveren.

Voorbeelden van activiteiten die plaatsvinden zijn recreatie, zorglandbouw, agrarisch natuurbeheer, educatie, productverwerking en aan huisverkoop. De landbouw tak blijft echter de basis van het bedrijf, onder andere vanwege de meerwaarde die het heeft voor de verbrede tak. Daarnaast is er het belang van het (opnieuw) verbinden van inwoners en consumenten met de agrarische productie en het landschap. De toegankelijkheid van het platteland kan versterkt worden met gemeenschappelijke recreatieve activiteiten, bijvoorbeeld door nieuwe wandel- en fietsverbindingen door het landbouwgebied of de aanleg van Park21.

- *behoud identiteit van de polder*

De landbouw heeft, naast een economische en maatschappelijke waarde, ook een belangrijke landschappelijke waarde. De agrarische sector is de belangrijkste gebruiker en beheerder van de open ruimte in de polder. De identiteit van de polder wordt voor een groot deel bepaald door de grootschalige openheid en de linten. De linten, lanen en waterlopen vormen samen het ruimtelijk raamwerk van de Haarlemmermeerpolder. In de open gebieden wordt zorgvuldig omgesprongen met cultuur historische waarden (boerderijen, grondgebruik, eendenkooi, linten) als dragers van de lokale agrarische identiteit.

- *het Metropoolregio landschap*

De gemeente Haarlemmermeer wil een aantrekkelijk woon- en leefklimaat realiseren, niet alleen voor haar inwoners maar ook voor recreanten en toeristen van buiten de gemeente. Juist in dit deel van de Metropoolregio zijn landschappelijke kwaliteit en een sterk aanbod van recreatieve mogelijkheden een essentiële voorwaarde om een blijvende economische en duurzame ontwikkeling te garanderen. Voor de toekomst en internationale concurrentiekracht van de metropolitane regio is dit een belangrijke factor.

- *een duurzaam klimaatbestendige polder en gebruik van duurzame energie*

Haarlemmermeer wil, in samenwerking met partijen in de polder, haar bijdrage leveren aan een klimaatbestendige inrichting van het land. Het gezamenlijke doel is energiebesparing, energieopwekking en reductie van overige broeikasgassen.

- *veiligheid voor het vliegverkeer en reductie van het grondgeluid*

De agrarische sector is betrokken bij het telen van alternatieve gewassen, het onderwerken van graanresten en de reductie van grondgeluid in de omgeving van de Polderbaan.

Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de agrarische sector en de gemeente om de landbouw als economische sector en als drager van de openheid in het landschap blijvend te laten floreren. Het is aan de ondernemers om op de drijvende krachten in te spelen en hun bedrijfsstrategie te kiezen.

3.3 Ontwikkelwensen van de agrarische sector

De agrarisch ondernemers zijn zelf verantwoordelijk voor de keuze van hun bedrijfsstrategie. In het realiseren van die strategie hebben zij echter ondersteuning nodig, onder andere van de gemeente. De sector heeft haar wensen kenbaar gemaakt via het Structuuronderzoek Haarlemmermeer (maart 2011), de Landbouw Effect Rapportage (september 2011) en een workshop met agrariërs (26 maart 2012).

Grofweg zijn de wensen te rubriceren in drie categorieën. Ten eerste is planologische duidelijkheid en rechtszekerheid een belangrijke factor voor het maken van de keuzes van de bedrijfsstrategie. Daarnaast spelen ook de mogelijkheden voor grondverwerving een belangrijke rol. En tot slot heeft de sector een aantal wensen kenbaar gemaakt op het gebied van procesverbetering en begeleiding/ondersteuning.

Ruimtelijke ordening

Agrarische sector verzoekt de gemeente:

- Verminder de planologische onduidelijkheid.
- Verbreed planologisch juridische de 'agrarische bestemming'. Voor verbreding zijn volwaardig agrarische bedrijven noodzakelijk.
- Agrariërs in de stadsrand meer verbredingsmogelijkheden geven en ook meer duidelijkheid naar de toekomst.
- Ondernemers moeten zelf hun bedrijfsstrategie kunnen kiezen onafhankelijk van het soort landbouwgebied waarin zij zijn gevestigd.
- Ontwikkel stedelijke plannen op een zodanige manier dat er extra ruimte ontstaat voor het opslaan van water. Dit water kan in tijden van droogte door de landbouwsector gebruikt worden.
- Geef nadere invulling aan het kwaliteitsnet landbouwverkeer. Een goede verbinding tussen het noordelijke en zuidelijke agrarische 'landbouwkernegebied' heeft hoge prioriteit.
- Betrek de agrarische sector tijdig bij planontwikkeling. Voor beide partijen kan dan gezocht worden naar win-win situaties.
- Het landbouwareaal staat onder druk. Aanbevolen wordt om in te zetten op zorgvuldig ruimtegebruik zoals herstructurering bestaand glas en bedrijventerreinen voordat nieuwe terreinen worden ontwikkeld, beter omgaan met gronden in Park 21, herwaardering van het akkerbouwlandschap en versnippering en verrommeling van landbouwareaal tegengaan door het niet laten doorkruisen van percelen met nieuwe infrastructurele lijnen (wegen, hoogspanning, ov, etc.)

Grondverwerving

Agrarische sector wenst dat de gemeente:

- actief overleg voert in het geval van vrijkomende grond van agrarisch ondernemers die willen stoppen of verplaatsen;
- zich inzet voor een normale agrarische grondwaarde van de mogelijke vrijkomende Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) op grond van de 'Grondnota Bleker' in het najaar 2011;
- complexwaarde hanteert bij aankoop van agrarische gronden voor ruimtelijke ontwikkelingen;
- de gronden waar de gemeente het alleenrecht op heeft ook snel aankoopt, pachtcontracten ombuigt naar een langere pachttermijn;
- controle uitvoert op het beheer van de pachtgronden.

Verbetering en begeleiding/ondersteuning processen

Agrarische sector verzoekt de gemeente:

- Monitor het ontstaan van wellen, voer een nulmeting uit in de omgeving van een project voor de aanvang van de realisatiewerkzaamheden op de aanwezige wellen.

- Vereenvoudig vergunningstrajecten, maak één loket waar ondernemers met al hun vragen bij één contactpersoon terecht kunnen die hen begeleidt.
- Er is behoefte aan een onafhankelijke coördinator/gebiedsmakelaar die tussen ondernemers en overheden kan optreden.

4. Trends, ontwikkelingen en scenario's

4.1 Inleiding

De Nederlandse agrarische sector is sterk in beweging. Trends zoals schaalvergroting en de toepassing van nieuwe technologie, veranderende maatschappelijke opvattingen over de rol van de landbouw en een dynamisch internationaal speelveld, maken het lastig een goed beeld te vormen van de ontwikkeling van de agrarische sector op de (middel)lange termijn.

Vragen die daarbij spelen zijn: hoe zit het met de grondstofvoorziening van de verwerkende industrie in 2030, hoeveel boeren en tuinders zijn er naar verwachting in 2030, hoe groot zijn de bedrijven, en welk ruimtebeslag hebben ze? Is er sprake van een krimp van de ene sector ten gunste van groei van een andere sector? Wat betekenen veranderingen in de detailhandel en de voedingsmiddelenindustrie voor de andere schakels in de keten? Bijvoorbeeld de toenemende vraag naar duurzame en biologisch verbouwde producten. Daarbij hangen veel ontwikkelingen met elkaar samen. Voor veel van deze vragen geldt dat het antwoord afhankelijk is van de ontwikkeling van een of meer drijvende krachten die relevant zijn voor de ontwikkeling van de agrarische sector. In dit hoofdstuk gaan we in op de trends en ontwikkelingen, en de gevolgen die deze kunnen hebben voor de agrarische sector. We verkennen dit door middel van scenario's.

4.2 Trends en ontwikkelingen in Europa, Nederland en de regio

De Nederlandse agrarische sector heeft gunstige uitgangspunten, maar zij wordt geconfronteerd met sterk veranderende omstandigheden. Deze sterke veranderende omstandigheden worden gestuurd door drijvende krachten. De drijvende krachten (min of meer autonome processen) die van invloed zijn op de landbouw zijn; economische ontwikkeling en globalisering, sociaal-culturele en demografische ontwikkelingen, technologische ontwikkelingen en innovaties, klimaatverandering en overheidssturing. Economische groei, sociaal culturele en demografische ontwikkelingen bepalen sterk de vraag naar landbouwproducten. Zo bepaalt de bevolkingsomvang onder meer het volume van de vraag en de welvaart (inkomensniveau) de samenstelling van producten (kwaliteit). Een ander aspect vormt de samenstelling van de bevolking en de (daaraan gerelateerde) levensstijl, ofwel de sociaal-culturele ontwikkeling. Hierbij denken we aan immigratie, vergrijzing, individualisering en de aandacht voor gezondheid. Een groot deel van de productie van de landbouw wordt geëxporteerd. Economische groei en bevolkingsontwikkelingen buiten Nederland zijn dan ook van invloed voor de vraag naar producten. De drijvende krachten worden hieronder verder toegelicht.

Economische ontwikkeling en globalisering

De economische ontwikkeling en globalisering is van grote invloed op de agrarische sector. Hoe de economie zich gaat ontwikkelen in de toekomst is onduidelijk. Door middel van scenario's willen we echter een korte verkenning doen naar mogelijke richtingen. Scenario's zijn nadrukkelijk geen voorspellingen. Het zijn beelden over hoe relevante externe krachten het directe werkveld maar ook de omgeving en het beleid in de toekomst kunnen confronteren met nieuwe problemen, uitdagingen, maar ook kansen. We zullen in deze paragraaf enkele scenario's aanhalen en bekijken welke gevolgen deze kunnen hebben voor de agrarische sector.

Voor de Metropoolregio Amsterdam, waar Haarlemmermeer onderdeel van uitmaakt, is door de Amsterdam Economic Board een viertal scenario's voor de toekomst opgesteld om te verkennen met welke ontwikkelingen de regio te maken kan krijgen. De scenario's worden hieronder kort toegelicht en bij ieder scenario wordt aangegeven welke effecten er kunnen zijn voor de agrarische sector.

Scenario 1: Global Giants

Dit scenario gaat uit van een sterk Europa. Door versteviging van de euro zet de globalisering in dit scenario sterk door. De economie groeit, van alle vier de scenario's, het sterkst. Nederland en de regio profiteren van de massaproductie en de bijbehorende handelsstromen. De regio is aantrekkelijk als vestigingsplaats voor bedrijven en huishoudens. De toenemende drukte zorgt, naast de export, ook regionaal voor een goede afzetmarkt van producten. Door de toenemende druk op de ruimte zal er echter minder areaal overblijven voor de agrarische sector. Er zullen minder en grotere bedrijven ontstaan.

In dit scenario ontwikkelt de landbouw zich relatief sterk. De bruto toegevoegde waarde en arbeidsproductiviteit stijgen. Toch zal ook in dit scenario de werkgelegenheid in de landbouw dalen.

Scenario 2: European Renewal

Ook in dit scenario is de EU en de samenwerking daarbinnen succesvol. In dit scenario is de economie gebaseerd op vraagsturing en de consument leidend bij het productieproces. In bijna iedere sector staat de behoefte aan maatwerk, duurzaamheid en transparantie centraal. Of het nu gaat om kleding, voedsel, energievoorzieningen, woningen of zorg, de consument wil een duurzaam product en een maximale inbreng bij de totstandkoming. De regio is kansrijk op het gebied van creatieve industrie, ICT, flowers, food en hoogwaardige logistieke oplossingen. Binnen de voedselproductie staat voedselveiligheid, traceerbaarheid van ingrediënten, duurzaamheid, grondstoffefficiëntie in de keten en het terugdringen van de watervoetafdruk centraal. De economische invloed van dit scenario op de landbouw is vergelijkbaar met scenario 1.

Scenario 3: International alliances

In dit scenario is er fragmentatie binnen Europa en is de economische situatie van Nederland en de regio kwetsbaar. Vooral de zakelijke en financiële dienstverlening, maar ook de creatieve sector worden in dit scenario hard getroffen. Ook de groothandelssector en de logistieke sector bevinden zich in zwaar weer. De kennisintensieve sectoren zoals ICT, food en flowers worden minder getroffen in dit scenario. Het food cluster zet vooral belangrijke stappen in de richting van het verbeteren van het effect van voeding op de gezondheid. Nederland wordt voorloper op het gebied van voeding en gezondheid door nieuwe voedingsmiddelen te ontwikkelen en vermarkten. De bevolkingsgroei is in dit scenario relatief laag en de economische groei relatief hoog. De bruto toegevoegde waarde van de landbouw en de arbeidsproductiviteit zullen iets stijgen, terwijl de werkgelegenheid daalt.

Scenario 4: Local for local

In dit scenario is Europa gefragmenteerd maar stabiel. Het Wereldhandelssysteem, waaronder WTO, ligt plat. Dit heeft veel effect op de economie van de regio. De traditionele dienstverlening en het zakelijke en financiële segment zijn hard getroffen. Ook de afname van de (weder)export heeft grote impact op de regio. Importhellingen en andere protectionistische maatregelen hebben Nederlandse voedingsproducten en bloemen tot onbetaalbare luxeproducten gemaakt in het buitenland. De agrosector is kwetsbaar door de exportafhankelijkheid. In dit scenario ontstaat er een groeiende markt voor producten met een ambachtelijk en regionaal karakter, en voor verbreding. Voor de agrarische sector betekent dit dat de nadruk ligt op het produceren voor de eigen markt in de directe omgeving.

In dit scenario is sprake van een relatief lage economische groei en verloopt de ontwikkeling van de landbouw het minst gunstig. Het volume van de bruto toegevoegde waarde stijgt zeer gering. Meer regulering en een meer gelijke inkomensverdeling in dit scenario gaat gelijk op met hogere werkloosheid en een lagere arbeidsmarktparticipatie vergeleken met de eerste scenario's, waarin meer ruimte is voor private initiatieven. Gecombineerd met de toenemende vergrijzing van de bevolking krimpt de werkgelegenheid in dit scenario.

Het is niet zeker hoe de economie zich gaat ontwikkelen, maar uit alle scenario's blijkt dat de agrarische sector altijd een belangrijke rol zal spelen in Haarlemmermeer. Voor de productie, export, en economie, maar ook als drager van het cultuurlandschap.

Demografische ontwikkeling

Nederland krijgt over het algemeen te maken met krimp en vergrijzing van de bevolking. In Haarlemmermeer zal echter het inwoneraantal naar verwachting groeien tot 161.000 in 2030. Bovendien heeft de sector, mede door de hoge bevolkingsdichtheid en claims op de ruimte, te maken met relatief hoge grondprijzen. Het aantal mensen dat werkzaam is in de agrosector neemt af. De komende vijftien jaar gaan tussen de 17.000 en 19.000 boerderijen in de verkoop (Universiteit Wageningen, 2010).

Technologische ontwikkeling en innovaties

Technologische ontwikkelingen en innovaties leiden tot een efficiënter gebruik van grondstoffen en een toename van de productiviteit. Er ontstaan nieuwe producten en productieprocessen en nieuwe of andere teeltsystemen. Door robotisering neemt echter de vraag naar werkgelegenheid af. Daarnaast worden de eisen die aan de productie gesteld worden steeds hoger. Deze moeten goed zijn voor mens, dieren, milieu en omgeving.

Schiphol

Haarlemmermeer en Schiphol zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Beiden profiteren van elkaar, maar er zijn ook gevolgen voor de ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving van de luchthaven. De ligging van Schiphol heeft ook gevolgen voor de agrarische sector. De landbouwgronden rond de luchthaven hebben op ganzen een grote aantrekkingskracht op het moment dat daar granen op worden verbouwd. De groeiende vogelpopulatie rond Schiphol vormt een probleem voor de vliegveiligheid en het risico op vogelaanvaringen moet beperkt worden. Het beleid is daarom gericht op het onderwerpen van graanresten en ook op het stimuleren van het telen van alternatieve gewassen. Eén van die gewassen is olifantsgras. Olifantsgras biedt een natuurlijke verhoging van de vliegveiligheid omdat het een niet aantrekkelijk gewas is voor ganzen. Bovendien kan het dienen als biomassa-grondstof voor de duurzame productie van energie en tal van materialen, zoals bioplastiek. Daarmee is het een ideale grondstof in de innovatieve duurzame productiecycclus. De Universiteit van Wageningen, het Rijk en enkele agrariërs uit Haarlemmermeer hebben in 2011 een Green Deal

gesloten voor de teelt van olifantsgras in de omgeving van Schiphol. En eind 2012 hebben boeren uit Haarlemmermeer (Miscanthusgroep), onderzoeksinstituut Alterra van Wageningen UR en GEM A4 zone west een samenwerkingsovereenkomst getekend voor de proefteelt van tenminste 60 hectare aan olifantsgras in A4 Zone West.

De regeling versneld onderwerpen van graanresten die in de zomer van 2012 tot stand is gekomen is een groot succes. Ongeveer 75% van de agrariërs heeft hieraan meegewerkt.

Schiphol theGROUNDS is een platform en de proeftuin van Amsterdam Airport Schiphol waar gerenommeerde bedrijven en kennisinstellingen gezamenlijk innovatieve toepassingen ontwikkelen voor een duurzame luchthaven. De testingGROUNDS is de proefomgeving die verbonden is met theGROUNDS. Hier kunnen partijen nieuwe technieken, producten en oplossingen uitproberen. Er zijn ook testing sites beschikbaar die incidenteel buiten het gebied van de testingGROUNDS kunnen worden gerealiseerd, bijvoorbeeld voor het tijdelijk telen van energiegewassen.

Grondgeluid in de omgeving van de luchthaven is voor Schiphol aanleiding geweest tot de aanleg van een landschapsonwerp met wigvormige heuvels nabij de Polderbaan in Hoofddorp. Uit onderzoek van TNO is gebleken dat deze zogenaamde “ribbels” het grondgeluid van startende vliegtuigen verminderen. De second opinion van de Universiteit van Gent bevestigt de conclusies van TNO dat met de “ribbels” een behoorlijke reductie van het grondgeluid kan worden gerealiseerd.

Sociaal culturele ontwikkelingen

Het platteland is steeds minder alleen maar een agrarische productieruimte. Het biedt inwoners en bezoekers rust en ruimte in een open gebied. Bewoners en bezoekers associëren het platteland met overzichtelijkheid, kleinschaligheid, sociale herbergzaamheid, authenticiteit en gezondheid. Waarden die in de samenleving steeds meer worden gewaardeerd. De ontwikkeling van Park21 vindt hierin haar basis. Het gebied tussen Hoofddorp en Nieuw-Vennep wordt de nieuwe achtertuin voor bewoners maar ook het groene hart van Haarlemmermeer en de regio. Park21 verbindt stad en platteland. Ook de historische boerderij linten in de ontwikkelgebieden vervullen een sociaal culturele rol. De ligging van Haarlemmermeer nabij stedelijke gebieden leent zich goed voor verschillende vormen van multifunctionele landbouw, zoals zorglandbouw, educatie, en verkoop van producten vanaf het bedrijf. Verbrede landbouw, ook wel multifunctionele landbouw genoemd, is eigenlijk identiek aan stadslandbouw. Het enige verschil is dat stadslandbouw in de stad of in de directe omgeving van de stad plaatsvindt. Stadslandbouw houdt in dat de boeren in het gebied naast of in plaats van voedselproductie groene diensten gaan aanbieden voor een regionale markt. Het houdt dus eigenlijk in dat de productiefunctie gecombineerd wordt met andere taken.

Klimaatverandering

Klimaatverandering zal op den duur grote gevolgen hebben voor de landbouw. Klimaatverandering in Nederland zal een toename van zowel gemiddelde temperatuur als neerslag en weersextremen veroorzaken. Het wordt in de KNMI-scenario's niet alleen vaker te nat, maar ook vaker te droog. Incidentele watertekorten zullen vaker voorkomen. Met het realiseren van een duurzaam watersysteem kan ingespeeld worden op de door de klimaatverandering te verwachten omstandigheden. Er moet gestreefd worden naar een robuust en duurzaam watersysteem dat wateroverlast tegengaat en voorziet in voldoende zoet water in droge tijden. Dit vraagt een aanzienlijke aanpassing van het huidige watersysteem en zal – op termijn – transformatie van de agrarische sector mogelijk noodzakelijk maken.

Overheidssturing

De overheid heeft een kaderstellende en faciliterende rol in het landbouwbeleid. Een forse hervorming van het Europees Landbouwbeleid (GLB) is in voorbereiding. De nieuwe wetgeving zal vanaf 2014 in werking treden. Voor een uitgebreidere toelichting op het beleid op Europees, rijks, provinciaal en gemeentelijk niveau zie hoofdstuk 3.

4.3 Scenario's Haarlemmermeer

In de vorige paragraaf staan de drijvende krachten beschreven die van invloed zijn op de agrarische sector. Hoe deze krachten zich daadwerkelijk ontwikkelen kan niemand zeggen. Door met scenario's te werken kan gekeken worden waar in de toekomst eventuele nieuwe problemen, uitdagingen en kansen te vinden zijn. Kijkend naar de drijvende krachten, het Haarlemmermeers grondgebied en de mogelijke bedrijfsstrategieën van agrariërs zoals (vervroegd) beëindigen van het bedrijf, verplaatsen, vergroten/intensiveren of verbreden, is een aantal toekomstscenario's opgesteld voor de agrarische sector in Haarlemmermeer.

Het is niet de bedoeling dat deze scenario's worden opgelegd in bepaalde gebieden in Haarlemmermeer. Dat zou niet passen bij het uitgangspunt dat de agrarisch ondernemer zelf kiest welke bedrijfsstrategie het beste bij zijn of haar kwaliteiten, bedrijf, omgeving en tijdsgeest past. We gaan er vanuit dat de verschillende bedrijfsstrategieën naast elkaar in de verschillende gebieden in Haarlemmermeer mogelijk zijn. De scenario's zijn wel bedoeld om scherp te krijgen welke instrumenten we kunnen inzetten om de sector te faciliteren en waarover we met elkaar in gesprek moeten blijven.

Scenario's Haarlemmermeer:

1. 'Landbouw primair als productiesector'

In dit scenario wordt ingezet op het behoud van het open polderlandschap. Dit gebeurt via het behoud en de ontwikkeling van economisch florerende agrarische bedrijven, die de open ruimte beheren. Grootschalige bedrijven voeren de boventoon. Dit zal echter gepaard gaan met verbreding op kleine schaal. Hetzij gecombineerd op grootschalige boerenbedrijven, hetzij op boerenerven waarvan het agrarisch bedrijf niet meer functioneert. Het land dat bij deze ex-boerderij hoorde is overgedragen aan een grootschalig functionerend bedrijf. Ook kan sprake zijn van nieuwe functies in dit gebied, functies die de productiesector niet in de weg zitten.

Maatregelen vanuit de gemeente richten zich bij dit scenario vooral op het open houden van de landbouwkernen (zelf geen nieuwe ontwikkelingen genereren, ontwikkelingen van derden zoals 380 kV ed. begeleiden vanuit de gedachte dat het zo min mogelijk schade oplevert voor agrarische sector) en het gericht ondersteunen van de blijvers in de agrarische sector. De ontwatering van het gebied voldoet tot op heden. Wel is er sprake van een toenemende verzilting. Dit vergt voor de toekomst een aanpassing van het waterbeheer. De gevolgen van de ontwikkelingen van het waterbeheer op de landbouw zijn moeilijk aan te geven. Mogelijk heeft het enige beperkingen voor de productie tot gevolg. Daarnaast is de bereikbaarheid van de gebieden en de onderlinge verbinding tussen het noordelijk en zuidelijk kerngebied van belang en speelt het grondbeleid een rol.

2. 'Landbouw als drager van multifunctioneel landschap'

Dit scenario richt zich op het goed benutten van de ruimte als toegevoegde waarde voor het omringend stedelijk gebied. Naast de landbouwproductie zijn ook de ruimtelijke kwaliteit, cultuurhistorie, recreatieve mogelijkheden stad-land relaties en de landbouw als drager van de polder-identiteit belangrijk. Het beleid richt zich op het creëren van toegevoegde waarde aan de landbouw.

Maatregelen vanuit de gemeente richten zich hierbij vooral op het in een groter gebied mogelijk maken van andere functies dan primair de landbouw. Daarnaast het organiseren van ondersteuning in het uitwerken van ideeën, afstemming met relevante partijen en begeleiding bij de aanvraag van vergunningen. Omdat niet alle mogelijkheden vooraf bekend zijn, is maatwerk hierbij het sleutelwoord. De ondernemers moeten de ontwikkeling zelf invullen en realiseren. De gemeente is faciliterend en kan in een aantal gevallen aanjager zijn of ondernemers een spiegel voorhouden. Ook bij dit scenario zijn bereikbaarheid en toegankelijkheid van de gebieden een voorwaarde.

3. *'Landbouw als onderdeel van groter (bedrijfs-)concept'*

De betekenis van landbouw als onderdeel van het vestigingsklimaat staat voorop. Het bedrijfsleven kan profijt hebben van een authentiek mooi polderlandschap, en de agrariërs kunnen op hun beurt samen met elkaar en met toonaangevende bedrijven in de omgeving werken. Het gemeentelijk beleid richt zich hierbij op het leggen van verbindingen en het bevorderen van samenwerking tussen het bedrijfsleven, de agrarische sector en kennisinstellingen.

De activiteiten vanuit de gemeente richten zich in dit scenario vooral op het leggen van verbindingen en het bevorderen van samenwerking tussen het bedrijfsleven en de agrarische sector. Nieuwe combinaties zullen leiden tot nieuwe vormen van gebruik, beeld en betekenis van het agrarisch landschap. Dit is niet van te voren te bepalen. Het beleid is gericht op het creëren van voldoende vrijheid voor de samenwerkende partijen binnen een aantal heldere kaders. Dit wordt uitgewerkt in maatwerkoplossingen, waarin overheid en ondernemers in overleg en met oog voor wederzijdse belangen tot de gewenste ontwikkeling komt.

Maatregelen vanuit de gemeente richten zich vooral op het in een groter gebied mogelijk maken van andere functies dan primair de landbouw. Daarnaast het organiseren van ondersteuning in het uitwerken van ideeën, afstemming met relevante partijen en begeleiding bij de aanvraag van vergunningen.

Deze scenario's geven een beeld van de kansen in Haarlemmermeer. Om de kansen te kunnen benutten en voorbereid te zijn op de bedreigingen is het noodzakelijk om met elkaar in gesprek te blijven over ideeën en het omzetten van ideeën in haalbare kansen. Het is aan de agrarische ondernemer om keuzes te maken voor de bedrijfsvoering die bij hem past, bij zijn bedrijf, in zijn omgeving waar hij in wil investeren. Het is aan de gemeente om duidelijk te zijn in hoeverre zij de agrarische sector wil en kan ondersteunen. Daarover moeten we met elkaar in gesprek blijven.

Bovenstaande maatregelen per scenario geven daarvoor een goed beeld. In hoofdstuk 5 wordt dit verder uitgewerkt.

5. Agenda

Inleiding

Uit de scenario's, de ruimtelijke kaders en de wensen van de agrariërs en de gemeente komt een aantal beleidsinstrumenten naar voren die de gemeente in kan en wil zetten om de agrarische sector in Haarlemmermeer vitaal te houden. De gemeente kiest er niet voor om dit vast te leggen in een strak beleid. Wij zien de agrariër als ondernemer en vragen ondernemers zelf keuzes te maken die voor hun bedrijf het beste is. Dat kan schaalvergroting zijn, verbreding of wellicht het beëindigen van het bedrijf. De gemeente faciliteert waar zij kan, rekening houdend met de ruimtelijke kaders die vastgesteld zijn. Daarbij en daarnaast stuurt de gemeente op de landschappelijke en maatschappelijke waarde van het landelijk gebied. Zij ziet hier ook een rol in weggelegd voor de agrarische sector.

De gemeente en agrarische sector blijven met elkaar in gesprek hierover en monitoren de stand van zaken en bespreken de problemen waar men tegen aan loopt.

In dit hoofdstuk staan de beleidsinstrumenten en activiteiten van de gemeente beschreven. Daarbij zoekt de gemeente de samenwerking met de agrariërs, maar ook met andere partijen die betrokken zijn bij deze sector.

Landschappelijk perspectief

Essentie

De grootschalige openheid en het droogmakerijlandschap vormen het blijvend herkenbare karakter van het landschap in Haarlemmermeer. In de open gebieden wil de gemeente zorgvuldig omgaan met cultuur historische waarden (boerderijen, erven, grondgebruik, eendenkooi, linten) als dragers van de lokale agrarische identiteit. Het zicht vanaf de weg op het open agrarische land, tussen de bedrijfskavels door, is karakteristiek en essentieel voor de beleving van het landschap. Het is dan ook in zijn algemeenheid van belang dat de linten buiten de bebouwde kom niet aaneen groeien tot gesloten kopkavels die het zicht op het open land belemmeren (in Park21 zal de openheid worden gecombineerd met een parklaag). Ook met de oorspronkelijke verschijningsvorm van de erven (erfafscheiding en erfbeplanting) willen we zorgvuldig omgaan. Bijvoorbeeld door te stimuleren dat erven weer meer groen worden ingericht.

Agenda

- De gemeente stelt nieuwe bestemmingsplannen Buitengebied op. Uitgangspunt voor deze bestemmingsplannen is waar mogelijk meer flexibiliteit en ruimte bieden aan nieuwe initiatieven.
- Waar de gemeente het behoud van de openheid wil bewaken en bij initiatieven van agrariërs voor bouwblokvergroting of nieuwe functies willen wij sturen op beeldkwaliteit zodat de ontwikkeling bijdraagt aan de ruimtelijke kwaliteit van het landschap.
- Indien mogelijk passen we de provinciale ruimte voor ruimte regeling toe voor transformatie naar woningbouw. Daarvoor heeft de gemeenteraad van Haarlemmermeer in april 2012 de 'Leidraad Ruimte voor Ruimte regeling Haarlemmermeer' vastgesteld gebaseerd op de provinciale 'Uitvoeringsregeling Ruimte voor Ruimte in Noord-Holland'. Deze regeling is gericht op verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied. Dit gebeurt door sloop van landschappelijk storende en/of niet passende bebouwing en bestemmingswijziging. In ruil hiervoor krijgt de aanvrager planologische medewerking voor nieuwbouw elders in het gebied, of op saneringslocaties. Hieraan is dan wel de voorwaarde verbonden dat deze nieuwbouw wat betreft aard en omvang passend is in het landschap en de omgeving.
- Voor toekomstig vrijkomende agrarische bouwpercelen zal ten behoeve van de bestaande bebouwing in de bestemmingsplannen Buitengebied een wijzigingsbevoegdheid naar wonen worden opgenomen met dezelfde gebruiksmogelijkheden als de reeds vrijgekomen

bouwpercelen. Hierin zullen randvoorwaarden worden gesteld voor bescherming voor omringende agrarische hoofdfuncties en woonfuncties en verkeersaantrekkende werking.

- De gemeente stimuleert het gebruik van de bijdrageregeling Landschapselementen van Landschap Noord-Holland. Deze regeling is bedoeld voor het aanpakken van vervallen elementen en om nieuwe karakteristieke elementen aan te leggen. Voor aanleg, herstel, en achterstallig onderhoud van streekeigen landschapselementen kunnen particuliere grondeigenaren een financiële bijdrage aanvragen.
- Landschap Noord-Holland doet onderzoek naar het oorspronkelijke karakter van erven in Haarlemmermeer.
- Door DLG, Stivas, Kadaster en de agrarische sector wordt gesproken over vrijwillige kavelruil. De gemeente staat positief tegenover dit instrument. De gemeente zal het vervolg van de uitwerking van het instrument volgen en bezien op welke manier zij kan bijdragen.

Bereikbaarheidsperspectief

Essentie

Voor de agrarische sector is van belang dat er bij veranderingen in de ruimtelijke structuur geen nieuwe knelpunten voor landbouwverkeer ontstaan. Dit uitgangspunt is opgenomen in het Deltaplan Bereikbaarheid. Door op tijd te participeren over aanpassingen in het infrastructuurnetwerk of in de inrichting van wegen kunnen waardevolle tips meegenomen worden. De noord-zuid verbindingen zijn van belang voor het in stand houden van de relatie tussen het noordelijk en het zuidelijk agrarisch kerngebied van Haarlemmermeer. De Rijnlanderweg speelt hierbij een hoofdrol als hoofdverbindingsweg tussen de twee agrarische kerngebieden. De oost-west verbindingen zijn van belang voor de onderlinge relaties en voor het bereiken van gelieerde bedrijven aan de rand van (of buiten) Haarlemmermeer.

Het blijvende areaal landbouwgrond houden we zo veel mogelijk aaneengesloten en met landbouwwegen goed verbonden en bereikbaar. Door afwaardering van de polderlinten houden we deze wegen geschikt voor landbouwvoertuigen en recreatieverkeer. We houden de verbinding tussen het noordelijke en zuidelijke kerngebied open. Dit is van belang omdat gespecialiseerde landbouwmachines in beide kerngebieden ingezet moeten kunnen worden.

Agenda

- Bij aan- en afvoer van agrarische producten wordt het betrokken vrachtverkeer vanaf de landbouwbedrijven zo snel mogelijk naar de hoofdwegen voor vrachtverkeer geleid.
- Wij willen het oude netwerk aan polderwegen zoveel mogelijk geschikt houden voor landbouwverkeer. Bij herinrichting wordt rekening gehouden met landbouwverkeer, zonder dat dit ten koste mag gaan van het karakteristieke profiel van de polderwegen. Polderwegen worden niet zondermeer verbreed ten behoeve van landbouwverkeer. Aanleg van 'rammelstroken' en indien noodzakelijk uitwijkhavens (zoveel mogelijk gecombineerd met bestaande uitritten) is mogelijk. Polderwegen worden in het ontwerp zoveel mogelijk als een eenheid binnen de polder behandeld. Bij plaatsing van bijvoorbeeld bomen, lantaarnpalen of bebording wordt rekening gehouden met (de breedte van) landbouwverkeer.
- Er is een toekomstbeeld opgesteld voor de bundel van de Bennebroekerwegen, welke een belangrijke ader zijn voor landbouwverkeer.
- Realiseren van fiets- en wandelverbindingen door het agrarisch landschap.
- De bestemmingsplannen Buitengebied maken het mogelijk om verharde en onverharde paden aan te leggen die zowel ten dienste staan van het agrarische als van aangrenzende openbare bestemmingen.

Economisch perspectief

Essentie

De agrarische sector speelt een belangrijke rol in Haarlemmermeer. Wij willen de agrarische sector faciliteren en de maatschappelijke en landschappelijke rol stimuleren. Doel is een economisch sterke agrarische sector en een vitaal platteland in balans met haar omgeving.

Agenda

- In de bestemmingsplannen Buitengebied zullen we de maximale maatvoering voor bouwblokken opnemen conform de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030: voor bedrijven met een agrarische hoofdfunctie staan we grotere bouwblokken toe. Maatgevend voor de maximale maatvoering is de Provinciaal Ruimtelijke Verordening Structuurvisie.
- Binnen de agrarische bestemming maken we in de bestemmingsplannen Buitengebied o.a. de volgende ondergeschikte nevenfuncties mogelijk:
 - Extensief recreatief medegebruik;
 - Kleinschalig kamperen; en
 - Nevenactiviteiten in de vorm van educatie, zorg gerelateerde voorzieningen, verkoop van eigen of streekproducten en kinderopvang.
- De gemeente Haarlemmermeer zet zich in voor het oprichten van een ontwikkelfunctie. Andere founding partners zijn Rabobank Schiphol, NMCH, DLG, Stivas, MeerBoeren en LTO Noord. Agrarisch ondernemers die plannen hebben om hun bedrijf uit te breiden, te verbreden, of te verplaatsen lopen tegen vele vraagstukken aan. Tegelijkertijd moeten de werkzaamheden op hun bedrijf doorgaan. Hulp van experts is voor hen welkom. De ontwikkelfunctie/coördinator is een laagdrempelig aanspreekpunt (vanuit een bestaande organisatie) waar agrariërs met nieuwe initiatieven hulp kunnen krijgen bij het door ontwikkelen van hun idee naar nieuwe verdienmodellen voor hun bedrijf. Die hulp kan bestaan uit het zoeken naar en verbinden met partners, zoeken naar financiering/subsidie, zoeken naar kennis. De ontwikkelfunctie neemt het plan niet over, is geen opdrachtnemer, maar helpt de agrarisch ondernemer verder, geeft een onafhankelijk advies. De ontwikkelfunctie kan ook behulpzaam zijn bij het zoeken naar agrarisch ondernemers bij gebiedsontwikkelingen. De gemeente kan de ontwikkelfunctie bijvoorbeeld vragen agrarisch ondernemers te zoeken die willen meewerken aan het vormgeven van de polderlaag in Park21. Andere voorbeelden van vraagstukken zijn de duurzaamheidsdoelstellingen van Schiphol, de A4 Zone West, piekberging in Haarlemmermeer en grondgeluid. Een (gebieds)ontwikkeling kan hierdoor versneld worden.
- Voor nieuwe initiatieven moet een helder proces doorlopen worden. Voor initiatiefnemers van nieuwe ontwikkelingen is het van belang dat hen van het begin af aan duidelijk is welke stappen zij moeten zetten, welke kosten daaraan verbonden zijn en bij wie zij moeten zijn. We willen hiervoor een duidelijk stappenplan opstellen.

Maatschappelijk en recreatief perspectief

Essentie

De gemeente Haarlemmermeer wil een aantrekkelijk en veilig woon- en leefklimaat realiseren. Daarbij horen allerlei voorzieningen, waarbij we ons hier toespitsen op voorzieningen die een nauwe relatie hebben met de agrarische sector. Voorbeelden zijn educatie, kinderopvang en zorgboerderijen. Zorgboerderijen bieden ruimte voor langdurig werklozen, gedeeltelijk of tijdelijk arbeidsongeschikten en ex-gedetineerden. Naast deze doelgroepen vormen ouderen - bij de voortschrijdende vergrijzing van de bevolking - een belangrijke nieuwe doelgroep voor de zorglandbouw. De gemeente Haarlemmermeer wil deze voorzieningen faciliteren waar mogelijk. Haarlemmermeer wil niet alleen voor haar inwoners maar ook voor recreanten en toeristen van buiten de gemeente een goed leefklimaat bieden. Haarlemmermeer heeft zich ten doel gesteld de recreatieve mogelijkheden te vergroten door meer routes en verbindingen te realiseren tussen en

door groengebieden in Haarlemmermeer en de regio. Daarnaast is differentiatie van groengebieden een belangrijk streven. Juist in dit deel van de Metropoolregio zijn landschappelijke kwaliteit en een sterk aanbod van recreatieve mogelijkheden een essentiële voorwaarde om een blijvende economische en duurzame ontwikkeling te garanderen. Voor de toekomst en concurrentiekracht van de metropolitane regio is dit een belangrijke factor. Park21 levert daar een belangrijke bijdrage aan. En het overige agrarische landschap in Haarlemmermeer levert een belangrijke bijdrage aan het metropolitane landschap. Toevoegen van routes door het agrarische landschap maakt genieten van het landschap mogelijk, genieten van de wisseling van de seizoenen, de openheid, de gewassen. Dat kan nu al met het Bottelierspad bij Zwanenburg en het JP Heyepad bij Abbenes. Dergelijke paden helpen ook de groengebieden te verbinden.

Agenda

- Binnen de agrarische bestemming maken we in de bestemmingsplannen Buitengebied de nevenfuncties educatie, zorg gerelateerde voorzieningen, en kinderopvang mogelijk.
- In de Bestemmingsplannen Buitengebied bieden we mogelijkheden voor extensief recreatief medegebruik op agrarische gronden.
- Om het aantal ganzen rond Schiphol te verminderen heeft de Nederlandse Regiegroep Vogelaanvaringen (NRV), waar Haarlemmermeer deelnemer van is, een aantal oplossingen geformuleerd, waaronder teeltaanpassingen om het voedselaanbod voor ganzen rond Schiphol te verminderen.

Duurzaam perspectief

De gemeente heeft duurzaamheid hoog in haar vaandel staan. Het uitgangspunt bij alle ontwikkelingen is de bestaande hoge kwaliteit van de leef- en werkomgeving in Haarlemmermeer in de toekomst intact te houden en zo veel mogelijk te versterken. Om de kwaliteit van leven ook voor toekomstige generaties te waarborgen, zullen de ontwikkelingen zo duurzaam mogelijk worden gerealiseerd.

➤ **Water**

Essentie

Voor de land- en tuinbouwsector is de beschikbaarheid van schoon, zoet water van groot belang. De meeste landbouwgewassen ondervinden schade van zout water in de bodem of het gietwater. In het centrale deel van Haarlemmermeer is verzilting reeds een gegeven. Her en der komen wellen voor en het zoutgehalte in de sloten loopt in droge perioden op. Doorspoeling in droge perioden is als gevolg van de klimaatverandering echter op termijn niet meer te garanderen. Inzet van de gemeente in de Structuurvisie is om zo lang mogelijk een vast peil te behouden en een eigen watersysteem in agrarische gebieden: sorteer ook voor op aanpassing van het watersysteem in deze gebieden gegeven de te verwachten klimatologische veranderingen en veranderingen in de zoute kwel, waarbij op experimentbasis wordt onderzocht wat de mogelijkheden binnen de landbouw zijn (t.a.v. o.a. flexibel peil, efficiënter waterbeheer en andere teelten).

Agenda

- De gemeente, agrarische sector en het hoogheemraadschap zullen gezamenlijk moeten werken aan bewustwording van het verziltingsprobleem op langere termijn. De gemeente wil dat de ontwikkeling van de ontwikkeling van oplossingen hierin in gang worden gezet, zoals: slimmer doorspoelen, het beter benutten van de zoetwaterlens, het isoleren van zilte gebieden, flexibel peilbeheer, etc. De agrarisch ondernemers hebben nadrukkelijk ook een eigen verantwoordelijkheid om te vernieuwen en zich aan de nieuwe situatie aan te passen.
- De gemeente wil faciliteren in denkkracht, contacten en planologische ruimte bij het realiseren van een aantal proeftuinen. Gedacht wordt aan de bovengenoemde zilte proeftuin, een verbredingsproeftuin à la de Buurderij, een proeftuin voor watermanagement op basis van

satellietnavigatie (Waterplanner) of een mixlandschap in het oude glastuinbouwgebied Rijsenhout. Andere ideeën voor proeftuinen kunnen door ondernemers worden aangedragen. Vanzelfsprekend nemen zij, met hun kennis van zaken, het voortouw bij het ontwikkelen van proeftuinen.

➤ Kennisdelen

Essentie

Kennis over de agrarische sector en landbouw en de ontwikkelingen die zich daarbinnen voordoen is van groot belang.

Agenda

- Haarlemmermeer neemt deel aan het Stedennetwerk Stadslandbouw. Dit is een manier voor gemeenten om kennis over stadslandbouw met elkaar te delen. Dit netwerk wordt verzorgd door Wageningen University & Research (Wur).
- Het Natuur en Milieu Centrum Haarlemmermeer (NMCH) adviseert het MKB over de manieren waarop zij hun bedrijf kunnen verduurzamen. Vooral op het gebied van energieverbruik. Daarnaast worden samen de mogelijkheden verkend om zelf duurzame energie op te wekken, zoals zonne- of windenergie.
- Haarlemmermeer werkt samen met Schiphol, TUDelft, Wageningen UR (University & Research centre), Imtech, TNO en Dura Vermeer in theGROUNDS. theGROUNDS biedt het platform en de locatie waar bedrijven, kennisinstellingen en overheidsinstanties nieuwe toepassingen ontwikkelen om de luchthavenprocessen verder te verduurzamen. Er zijn ook testing sites beschikbaar die incidenteel buiten het gebied van de testingGROUNDS kunnen worden gerealiseerd, bijvoorbeeld voor het tijdelijk telen van energiegewassen.
- De gemeente organiseert twee keer per jaar een bestuurlijk overleg tussen gemeente, LTO Noord, MeerBoeren, Glaskracht, AJK, Agro Nova. Tijdens dit overleg wordt de stand van zaken van belangrijke dossiers besproken, maar in de toekomst willen we ook de beleidsinstrumenten/inzet bespreken en met elkaar monitoren of we op de goede weg zitten. Kunnen de ondernemers de kansen die zij zien binnen hun bedrijf ook daadwerkelijk pakken met de ingezette instrumenten.
- De gemeente organiseert één keer per jaar een brede kennisbijeenkomst waar betrokken partijen met de inzet van kennisinstellingen kennis kunnen opdoen. Tijdens deze bijeenkomst zou één thema centraal kunnen staan, bijvoorbeeld water, voedselstrategieën of voedselveiligheid.

Organisatie en financiën

Agrarisch beleid is facetbeleid, de activiteiten worden binnen verschillende clusters in de gemeente opgepakt. Er is één coördinerend bestuurder en ook ambtelijk is er een coördinatie- en aanspreekpunt voor de sector. Er is een procesmanager agrarische zaken die nieuwe agrarische initiatieven binnen de gemeente uitzet en begeleidt en ook voor het beleid is er een aanspreekpunt binnen de gemeente.

De meeste activiteiten die een relatie hebben met de agrarische sector vallen al binnen andere programma's van de programmabegroting. Voorbeelden zijn recreatie, Park21 en duurzaamheid. Voor de extra benodigde financiën die voortkomen uit het economische perspectief zullen bestaande middelen in Programma 12, Economische Zaken, ingezet worden. De kosten voor de pilot ontwikkelingsfunctie bedragen € 10.000 in 2013. Voor andere activiteiten zal per keer bekeken worden of deze vanuit programma 12 bekostigd kunnen worden.